

Reeks Welk Europa? (c)
Nummer 45

Voorstellen om het Europese project te doen vorderen

Naar een institutionele en beleidsmatige hervorming?

Robert Verschooten
voorzitter ESIC vzw

die in eigen naam schrijft

20 juli 2012

Met steun van de Provincie Antwerpen

Opgedragen aan hen die begaan zijn
met een dynamisch,
pluralistisch,
democratisch en federaal Europa

Europees Studie- en Informatiecentrum (ESIC) vzw
Ryckmansstraat 5, 2020 Antwerpen
esic@telenet.be
www.europadebat.be (c)

Copyright (2012) ESIC vzw - citeren mag mits bronvermelding

Voorstellen om het Europese project te doen vorderen

Inhoudstafel

Inleidende bedenkingen

Enkele vaststellingen

Federalistische voorstellen

Intergouvernementele voorstellen

Federalistische campagne voorstellen

Poging tot formulering van een algemene beleidscontext

Voorlopige conclusies

Bijlage: Listing hervormingsopties in een tijdschema
 Basisregels bij voorgaande listing
 Letterwoorden

Gebruikte letterwoorden

bbp	bruto binnenlands product
BCE	Europese Centrale Bank
BEI	Europese Investeringsbank
EBI	Europese Beweging Italië
EC	Europese Commissie
emu	economische en monetaire unie
EP	Europees Parlement
eurozone	17 lidstaten die de euro gebruiken
IMF	Internationaal Muntfonds
GBVB	Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid
JEF	Jonge Europese Federalisten
LEP	Lid Europees Parlement
mdc	maître de conférence
nvdr	nota van de redactie
UA	Universiteit Antwerpen
UE	Europese Unie (27 leden)
UEF.be	Unie van Europese Federalisten, afdeling België
Spinelli-Group	Federalistische denkgroep - opgericht 09/2010
vml	voormalig

Voorstellen om het Europese project te doen vorderen

Inleidende bedenkingen

Aan strategie doen is 'de goede dingen doen' en dat
is iets heel anders dan 'de dingen goed doen'
Wouter Torfs, ondernemer

Trage halfslachtige of niet genomen beslissingen hebben een institutionele patstelling in de EU en in de eurozone veroorzaakt.

In deze tekst worden recente politieke voorstellen opgenomen die thematisch en/of inhoudelijk kunnen bijdragen om de huidige uitdagingen van de Europese Unie gedeeltelijke of volledige op te lossen. Dit overzicht blijft bewust beperkt. Enkel de belangrijkste tendensen worden in ogenschouw genomen.

Er is een groot verschil tussen de effectiviteit van de beslissingen en het democratische gehalte van bepaalde voorstellen. Daarom wordt hierna een onderscheid gemaakt tussen enerzijds federalistische voorstellen, die een federale finaliteit dienen en anderzijds voorstellen die een intergouvernementele visie delen, maar die effectiviteit en een hoger democratisch gehalte ontberen.

Vele voorstellen hebben gemeenschappelijke kenmerken. Dat betekent niet dat hun effectiviteit dezelfde is. Zelfs kleine afwijkende voorzieningen kunnen een geheel ander effect genereren. Op die verschillen zal worden gewezen.

De goedkeuring van een aantal wetgevende maatregelen toont de EU en de eurozone sedert juli 2011 in een stroomversnelling. Globalisering en financiële markten dwingen de EU en de eurozone tot actie. Voorstellen worden moediger en concreter.

Een voorheen ongeziene bewustwording voltrekt zich, zelf in kringen van de Europese Raad (nationale staatshoofden en regeringsleiders). Bewustwording betekent niet dat er wordt gekozen voor een communautaire of federalistische oplossing.

Dreigingen deden zich de laatste twee jaar frequent voor in de EU/eurozone. Het einde van de crisis is nog niet in het zicht, hoewel er op relatief korte tijd veel nieuwe wetgevende initiatieven tot stand kwamen. Die initiatieven dekken nog geenszins de reële behoeften.

Sommige experts gaan ervan uit dat een intergouvernementele formule een aanzet kan betekenen tot een communautaire of federale invulling op een later moment. Te optimistische verwachtingen zijn niet gerechtvaardigd. De eventuele omzetting van de ene naar een andere benadering is niet evident of vergt veel tijd. Elke wijziging moet eenparig door de Europese Raad worden bekrachtigd. Enkel zeer uitzonderlijke omstandigheden bevorderen dit proces. Een dergelijke stuwung doet zich slechts sporadisch voor. Meestal naar aanleiding van een crisis, met zware dreiging.

Veel politieke voorstellen ontberen ofwel: (1) een tijdschema, (2) een prioriteitenkeuze, (3) een taakstelling: door wie en hoe kunnen die voorstellen worden gerealiseerd?

In tien jaar tijd is elk optimisme over het Europees project omgeslagen in pessimisme. Europa is niet de gewenste, maar ongrijpbare droom geworden, en is volgens steeds meer mensen de oorzaak van alle ellende waarmee we vandaag te maken hebben (Dirk Verhofstadt, in *Liberales*, bij de bespreking van het boek 'De Hond van Tisma, door Geert Mak). Mak stelt vast dat we geen gewone crisis meemaken, maar een crisis over de grondslagen van de Europese Unie zelf.

Enkele vaststellingen

'Politiek bestaat alleen maar omdat de wereld niet stilstaat en de geschiedenis voortrolt.
Mensen en samenlevingen proberen daar greep op te krijgen'

Luuk van Middelaar (2009)

- Het Europa met 27 kan niet ter plaatse blijven trappelen op straffe zijn economische toekomst, zijn sociaal model en zijn plaats in de wereld te verliezen. (Paul Frix en Domenico Rossetti di Valdalbero - UEF.be)
- Europa beschikt nochtans over een voldoende aantal lidstaten om een geslaagd proces van federalisering op gang te trekken. (idem)
- 'Zeker in crisistijden komen optimisme en een positief toekomstperspectief niet uit de lucht vallen. Je moet er evengoed aan werken en er verantwoordelijkheid voor opnemen. Het zou beter zijn mocht er zich een maatschappelijk perspectief vormen dat ons toelaat om om te gaan met onzekerheid, stelt Claude Nijs (in *Liberales*).
- 'Elke europeanisering moet worden veroverd.' (Dirk Sterckx, vml LEP)
- 'De Europese Unie en de interne markt staan ten dienste van de groei en de menselijke vooruitgang' (Michel Barnier, commissaris voor de Interne markt).
- 'Dit is mijn Europa niet. Europa heeft nood aan een ander verhaal. De enige uitweg is een beleid van hoop, dat oog heeft voor armoede, bestaansonzekerheid en uitzichtloosheid', stelt Bart Staes (LEP Groen).
- 'Intentie betekent niets, actie alles' (Frank Segers).
- Het federaal alternatief stelt zich tegenover een Europese superstaat (prof. Guido Montani, Universiteit van Pavia, onder-voorzitter UEF) of tegenover het intergouvernementele systeem.
- Europa is 'pad-afhankelijk', stelt prof. Hendrik Vos/UG. 'Europa komt nooit terug op zijn stappen'.
- Een eenheidsmunt zonder economische en politieke coördinatie is niet houdbaar, zegden zowel Europese als Amerikaanse experts in 1999.
- Het intergouvernementele bestuur van Europa verwacht en mengt het nationale en het Europese belang. (Guido Montani - 28/05/2010)
- 'Europa zal federaal zijn of niet meer zijn', vrij naar P-J Proudhon. (UEF.be)
- 'Post-nationaal worden of helemaal niet tot stand komen', stelt Guy Verhofstadt. (LEP, fractievoorzitter en mede-oprichter van The Spinelli-Group)
- 'De echte uitdaging voor de Europeanen is om verder te gaan dan de communautaire methode.' (Publius - Stichting Mario et Valeria Albertini - 10/2010)
- 'Alles is mogelijk in buitengewone omstandigheden, op voorwaarde klaar te zijn en een duidelijk project klaar te hebben op het ogenblik dat alles nog zeer verward is.' (Monnet, *Mémoires*, 1976)
- 'Democratische controle is niet vatbaar voor onderhandeling.' (The Spinelli Group)
- 'Het probleem van de Europese economische unie kan niet worden behandeld als het ruimer probleem van de Europese democratie wordt genegeerd.' (Guido Montani)

- 'Het budgettaire probleem in de EU draait om het vinden van een geschikt niveau van inkomsten en uitgaven op elke bestuursniveau. Het federale model toont, in theorie, hoe een stel onafhankelijke regeringen kan worden gecoördineerd. (idem)
- 'Budgettaire bezuinigingen verhelpen de gevolgen, niet de oorzaken van de EMU-crisis.' (idem)
- 'De omvang van de begroting is de kern van het Europees budgettaire systeem' (idem).
- 'Europa moet zich een politieke elite geven, die zijn duurzaamheid verzekert, ofwel een burgercollectief dat de nationale politieke debatten overstijgt.' (Pierre Defraigne - dg m.r. Europese Commissie - 13/09/2011)
- 'Europa moet een burgerbewustzijn opwekken dat steunt op een lotsbestemming' (idem)
- 'Wij delen een verleden en een toekomst. Solidariteit stelt niets voor als ze alleen geldt in goede tijden' (Herman Van Rompuy, voorzitter Europese Raad - 10/05/2010).
- 'Wij zijn samen Europa. Samen verdedigen wij een kostbaar goed.' (Herman Van Rompuy, voorzitter Europese Raad)
- 'Om opnieuw aan te sluiten bij de bevolking, moeten de Europese instellingen hun verknochtheid aan burgerethiek tonen, dank zij strengere gedragscodes en een transparantie besteding van belastingen. Een nieuwe morele energie moet een federalistisch initiatief in het Europees Parlement kracht geven.' (Samuele Pii, voorzitter van JEF - 4/06/2009)
- 'Europese diversiteit gaat slecht samen met eenvoudige en uniforme oplossingen. Men moet onvermijdelijk werken aan deze diversiteit.' (prof. Maxime Lefebvre - IENA en Sc-Po - 22/11/2011)
- 'De consolidatie van een federatie van natie-staten is de enige weg naar een toekomst voor het Europese project. Daartoe is een extra dosis federalisme nodig. Er moet ook, naast de financiële en juridische procedures, een politieke sturing van de economie komen.' (idem)
- 'Alleen een democratische Europese federatie is in staat om de cohesie van de Europese volken te vrijwaren, het sociaal model te bevorderen en de rol van deze federatie in een multipolaire wereld te verzekeren.' (Permanent Forum van de Burgermaatschappij - 2/10/2011)
- Het vraagt van de betrokken politici moed en doorzetting om concrete, nabije, kortetermijn belangen (electoraal, nationaal) opzij te zetten in ruil voor iets vaag en veraf als het algemeen (Europees) belang', stelt prof. Steven Van Hecke, UA in De Standaard van 27/10/2011.

Federalistische voorstellen

Het is niet correct de indruk te wekken dat een en ander
in een handomdraai opgelost kan worden
I. Van de Cloot, hoofdeconoom denktank Itinera

- Volgens **Joschka Fischer**, voormalig Duits minister van Buitenlandse zaken, zijn de oorzaken van de Europese crisis niet drie decennia van neoliberalisme, maar wel het uiteenspatten van zeepbellen, het overtreden van de normen van Maastricht, overmatige schulden of hebzuchtige banken. Hoe belangrijk die factoren ook zijn, het probleem van Europa is niet wat er gebeurd is, maar wat er niet gebeurd is: het creëren van een Europese regering. De monetaire soevereiniteit werd een gemeenschappelijke zaak, maar de macht om ze uit te oefenen bleef steken in de hoofdsteden van de lidstaten. De eurozone geeft geen afdoend antwoord op de crisis en verliest het vertrouwen. Tenzij

de macht geëuropeaniseerd wordt, of de huidige confederatie evolueert naar een federatie, zal de eurozone - en de hele EU - desintegreren. Voor alle duidelijkheid: alles wat minder is dan de Verenigde Staten van Europa zal niet krachtig genoeg zijn om de ramp af te wenden. (De Tijd - 28/10/2011)

Fischer wijst erop dat een Europese regering moet kunnen zorgen voor een adequate coördinatie van het Europees beleid. Een Europese federatie is de juiste bestuursvorm om macht te legitimeren en om uitdagingen tijdig het hoofd te bieden.

- Volgens **Eberhard Rhein** zou het voor Europa dramatisch zijn om verdeeld te blijven. Europa moet uitmonden in een Europese federatie tegen 2050. Er moeten effectieve EU-ministers komen in drie kerndomeinen: extern beleid (waarbij alle 27 nationale diplomatieke diensten samensmelten), defensiebeleid (met stafchefs, wapenaankoop en defensiestrategie), en macro-economisch beleid (en een Europese thesaurie verantwoordelijk voor het nationaal budgettaire beleid en bevoegd om de budgettaire discipline te doen respecteren). De EU in 2050 zal Europees georganiseerde politieke partijen nodig hebben om de Europese integratie te ondersteunen. (New Europe - 11/09/2011)

Een verdeeld Europa leidt naar rampspoed. Het perspectief van 2050 lijkt bijzonder veraf. Kan Europa zo lang wachten? Zijn drie kerndomeinen voldoende? Quid interne markt, het energie-, onderzoek en ontwikkelings-, sociaal-, fiscaal- en industriebeleid?

- **Michalis Poglis** (Nea Democratia/GR) wijst erop dat de leden van de Europese Commissie worden aangesteld door de Europese Raad. Dat betekent dat de verkiezingen en de uitgebrachte stem zonder invloed zijn op die aanstelling. Deze paradox wordt verklaard door het feit dat de Europese verkiezingen historisch niet worden gelinkt aan de aanstelling van de Europese Commissie (het is een bevoegdheid van de nationale regeringsleiders). Poglis stelt daarom voor de bevoegdheid, om de leden van de Commissie aan te stellen, over te hevelen naar de Europese politieke partij of coalitie van partijen, die de Europese verkiezingen wint. Bedoeling is de band tussen de Europese verkiezingen en de aanstelling van de Commissie te versterken. (New Europe - 3/07/2011)

Hier wordt de vraag gesteld naar de legitimatie van de Europese topbenoemingen. Een directe band tussen de kiezers en de politieke mandaathouders is een democratische noodzaak. Dat principe moet ook in de EU gelden.

- De voorzitter van de Italiaanse Raad van de Europese Beweging, **Pier Virgilio Dastoli**, somt vier hypothesen op: (1) het Verdrag van Lissabon blijven steunen in de overtuiging dat het alle oplossingen en instrumenten kan brengen nodig om Europa uit de crisis te halen; (2) de intergouvernementele benadering van het Frans-Duitse directorium, ofwel voor de eurozone alleen ofwel voor de hele Unie; (3) federalistisch knoeiwerk laten uitvoeren door een commissaris verantwoordelijk voor de eurozone, als minister voor Economie en Financiën; (4) de nieuwe start van het politieke project van de Verenigde Staten van Europa, teneinde op coherente, doelmatige en democratische wijze de uiteengevallen stukken van de federalistische puzzel opnieuw samen te voegen. (17/10/2011)

Dastoli verkiest het concept van de Verenigde Staten van Europa. De andere hypothesen zijn inderdaad schijn- of kortetermijnoplossingen. Pragmatici aanvaarden wel eens schijnoplossingen. Kleine stapjes zijn ook waardevol, indien deel van een federaal

masterplan Punt 4 is een voorstel en een motivering.

- **Pier Virgilio Dastoli** stelt Martin Schulz (nieuwe voorzitter van het Europees Parlement) voor om een buitengewone zitting van het Europees Parlement samen te roepen, teneinde de toekomst van Europa te bespreken en de samenroeping van een Europese Conventie te laten steunen door de voorzitter van de Europese Raad en de trojka, zoals geschiedde met het Charter van de grondrechten en de ontwerp grondwet voor de Europese Unie. (17/10/2011)

Het verzoek tot samenroeping van een buitengewone zitting van het Europees Parlement wil een antwoord geven op de vraag welke procedure in staat is om met succes een nieuwe Conventie bijeen te roepen?

- Het federalisme deed onlangs zijn herintrede in het courante woordgebruik. Er zijn diegenen die een federaal budget wensen (Trichet), diegenen die een federale minister voor Economie en Financiën willen (Barnier), diegenen die een Europese federale thesaurie willen (Tremonti), diegenen die een federaal pact voor Groei- en stabiliteit eisen (The Spinelli Group), diegenen die overtuigd zijn dat het Charter van de grondrechten een juridisch federalisme in het leven riep en dat men het daarbij moet houden door te vertrouwen in de mogelijkheden vervat in het Verdrag van Lissabon en strenge governance, zoals vastgelegd door de nationale regeringen en diegenen die een 'lichte' federatie wensen en diegenen die een pre-federaal budget vragen (Bonino en De Andreis). (**Pier Virgilio Dastoli** - 17/10/2011)

Verskillende complementaire deelvoorstellen met een federaal karakter worden geformuleerd. Het begrip federalisme is niet langer taboe voor een groeiende groep personen met invloed. Die personen moeten zonder twijfel een prioritaire doelgroep voor de Europese federalisten worden.

- De Britse liberaal en LEP, **Andrew Duff**, publiceerde de brochure 'Federal Union Now'. Hij roept de Europeanen op om een 'federalistische wending te nemen', door een nieuwe Conventie te installeren, belast met de formulering van een tekst die geen herziening maar wel een grondige hervorming van het Verdrag van Lissabon zal inhouden. Het nieuwe verdrag kan in voege treden zodra geratificeerd door de viervijfden van de lidstaten. Welke vorm zou deze Europese federatie moeten krijgen? Duff pleit voor de oprichting van een Europese thesaurie, Europese obligaties, een budgettaire unie, een federaal budget die naam waardig en een federale economische regering. Hij stelt voor de functies van voorzitter van de Commissie en voorzitter van de Europese Raad samen te voegen. De enige 'numero uno' zou worden bijstaan door een minister van Buitenlandse Zaken en een minister van Financiën. (La Libre Belgique - **Olivier le Bussy** - 9/9/2011)

Duff pleit voor een pragmatische invulling door een Conventie, die het Verdrag van Lissabon grondig moet hervormen, namelijk door de oprichting een economische, budgettaire en monetaire unie. Duff spreekt van een federale economische regering. Is de toevoeging van de notie 'economisch' niet begrenzend? Deze hervorming lijkt wel een tussentijdse oplossing. Van een grondwet is hier geen sprake. Duff stelt voor de functies van voorzitter van de Commissie en voorzitter van de Europese Raad samen te voegen. Die samenvoeging kan de scheiding van de machten in Europa in gevaar brengen en de Europese Commissie marginaliseren.

- Om de huidige financiële crisis het hoofd te bieden en de toekomst van de Europese economie te vrijwaren is **UEF België** overtuigd, dat een Europese federale kerngroep snel moet kunnen beschikken over: (1) voldoende eigen middelen (bestemd voor strategische domeinen); (b) eigen middelen die kunnen oplopen tot een equivalent van 5 procent van het bbp van de EU; (2) een eigen leencapaciteit onder de vorm van euro-obligaties; in tegenstelling tot de lidstaten zou Europa dan beschikken over een uitzonderlijke capaciteit om de economie te stimuleren en te herstructureren of om lidstaten in financiële moeilijkheden te helpen. (2011)

De Europese federale kern moet over adequate eigen middelen beschikken om te doen wat de nationale staten apart niet meer kunnen. De kwalificatie 'snel beschikken over' hoort bij een ruim eisenpakket. Kunnen al deze aspecten simultaan worden gerealiseerd? Is dit een tussenstap naar een 'consequent' federalisme? Zeker.

- Er liggen simultane hervormingen voor: de hervorming van de Europese instellingen, de hervorming van het Groei- en stabiliteitspact en de hervorming van het Europees budget. Deze hervormingen moeten worden gebundeld, omdat de emu enkel kan werken indien geruggesteund door een budgettaire unie, waarin kan worden beslist hoeveel wordt toegewezen aan Europese projecten (voor Europese publieke goederen) en hoeveel aan nationale projecten (voor nationale publieke goederen). We hebben nood aan een nieuw pact met de burgers van Europa waarin de principes van budgettaire verantwoording en solidariteit worden geregeld. (**Guido Montani** - 06/2010)

Het groei- en stabiliteitspact, de budgettaire unie en nog veel andere deelaspecten moeten worden geïntegreerd opdat de correcte toewijzing van de nationale en Europese bestedingen zou kunnen plaatsvinden. De bevoegdheid om ook nationale bestedingen toe te wijzen betekent een revolutie, want een ernstige beperking van de nationale soevereiniteit van de lidstaten. Die procedure kan op termijn leiden tot een betere besteding van publieke middelen, zodra een federaal systeem in voege getreden is.

- Volgens **Guido Montani** is het Europees federaal model verschillend van het Amerikaanse of Duitse model. Er moet worden gestreefd een federaal model te ontwerpen dat rekening houdt met onderling afhankelijke volken, wetende dat de EU optreedt in een geglobaliseerde markt en in een vijandige omgeving. Indien de federale regering te veel macht heeft, worden de lidstaten afhankelijk van de centrale regering (zie VS, nvdr). Indien de lidstaten te veel macht hebben (zie EU, nvdr), dan kan de federale regering niet optreden in het belang van de cohesie van de Unie en dreigt de Unie uiteen te vallen. Uiteraard bevat een federaal model een bepaalde graad van solidariteit, maar Montani denkt niet dat de EU een Finanzausgleich nodig heeft, op voorwaarde dat de EU-regering over voldoende middelen en macht beschikt om op te treden. Hij stelt drie thema's voor bij de hervorming van de emu: (1) bezuiniging en schuldbeheer; (2) een Europese groeistrategie en een Europees budget; (3) een Europese regering binnen een Europees democratisch kader. (13/01/2011)

Hier worden twee thema's aangesneden. Welke hervorming voor de EU respectievelijk de eurozone? Beide hervormingen moeten zich plaatsen in het kader van een democratisch Europa. Deze maatregelen horen wellicht thuis in een pre-federale fase. De hervorming van de eurozone moet plaatsvinden op korte termijn.

- De realisering van een sociaal Europa veronderstelt een voldragen Europese democratie. De start (van dat sociaal Europa, nvdr) valt samen met de verdieping van de rol van de Europese politieke partijen. Deze ontwikkeling is een voorwaarde opdat de

Europese verkiezingen zich zouden inlaten met de grote Europese vragen. De partijen kunnen hun voorkeur uitdrukken om de Commissie te leiden in geval van electorale overwinning, hetgeen de Commissie bevestigt als een echte regering van Europa. De Europese uitvoerende macht kan zodoende worden verenigd, door de voorzitter van de Commissie eveneens de Europese Raad te laten voorzitten. Enkel deze persoon zal over de nodige democratische legitimatie beschikken om Europa op het hoogste niveau te vertegenwoordigen. Deze persoon zal ook het sociaal Europa kunnen realiseren, indien zulks de wens is van de Europese burgers. (**Pia Locatelli**, vml LEP en **Gianni Copetti**, voorzitter Iniziativa-europea.eu - 10/03/2011)

Hoe kan, in die constructie, de Europese Raad/Raad van ministers de wetgevende en uitvoerende macht samen uitoefenen, zonder het principe van de scheiding der machten te schenden? Is er in dit concept plaats voor een 'Europese Senaat' waar de lidstaten, op gelijke wijze worden vertegenwoordigd (zie Amerikaans model)? De nationale verankering van de sociale zekerheidsstelsels is zo krachtig dat een voldragen Europese democratie nodig is, alvorens met een echt sociaal beleid kan worden aangevangen.

- De Unie van Europese federalisten België roept de staat van urgentie over Europa uit en vraagt dat iedereen zich inzet voor een eenvoudige Europese federatie, die naar de kern gaat, dwz. bekwaam is om:
 - Een democratische en doelmatige economische regering in te voeren, in de eerste plaats voor de eurozone.
 - De grote internationale uitdagingen aan te pakken en op een doorslaggevende wijze te wegen op de inhoud van een nieuwe internationale economische en monetaire wereldorde.
 - Het cultureel en taalkundig pluralisme van de samenstellende delen te eerbiedigen, zich inspirerend aan de Zwitserse en Canadese voorbeelden. (2011)

Een Europa met een logische en eenvoudige federale structuur, die naar de kern gaat, is zeer wenselijk. Méér groei, tewerkstelling en welvaart kan ontstaan uit de bereikte nieuwe Europese slagkracht.

- De fractievoorzitters van de politieke families in het Europees Parlement hebben het vooruitzicht van een Europese economische regering besproken. Allen hebben in sterke bewoordingen het systeem van het intergouvernementele tekort en het systeem van open coördinatie onder de lidstaten veroordeeld, waarin onmiddellijke en duurzame resultaten moeilijk te realiseren zijn. Waar de analyse en de diagnose worden gedeeld, is dit niet zo voor de middelen en het proces dat moet leiden tot een toekomstige Europese economische regering, verklaart **Michele Ciavarini Azzi**, voorzitter van UEF-be. (2e trimester 2010)

In deze principiële aangelegenheid is de invloed van de nationale regeringen en/of nationale politieke partijen op de Europese fracties niet te onderschatten. Zijn de fracties in het Europees Parlement wel onafhankelijk? Neen dus.

- Op de vraag hoe er een krachtige opleving voor méér Europese integratie kan ontstaan, antwoordt **Guillaume Klossa**, voorzitter van de denktank Europa Nova: deze opleving moet er komen door de installatie van een economische en sociale regering voor de eurozone, naar zijn mening op federale leest. Deze regering heeft als opdracht de macro-economische situatie te stabiliseren, de nationale budgetten te bewaken en tewerkstelling en groei te bevorderen, onmisbaar voor het herstel van het vertrouwen van de markten en van de bevolking in Europa. (Le Figaro - 4/11/2011)

Hoe komt men in de eerste plaats tot een economische regering voor Europa? Slaat dit betoog niet enkele belangrijke stappen over inzake de weg naar een sociaal Europa? Dat beleid zal wellicht nog lang hoofdzakelijk een nationale of regionale aangelegenheid blijven. Een (herverdelend) sociaal Europa impliceert de beschikking over véél meer Europese financiële middelen.

- **Guido Montani** somt vier redenen op waarom de bevrozing van het EU budget door een aantal regeringen, en dit voor tien jaar, economisch bekrompen en verwerpelijk is: (1) deze regeringen denken dat de groei van hun nationale economie niet afhankelijk is van een voorspoedige Europese integratie; (2) het Europa-2020-plan moet worden uitgevoerd door de Europese Commissie de nodige financiële slagkracht te geven, namelijk door 'eigen' financiële middelen en euro-project-obligaties; (3) de regeringen die het EU-budget willen bevriezen, vergeten de besparingen door het samenvoegen van bepaalde nationale uitgaven (geen dubbelgebruik, wel schaalvergroting, nvdr), in hun berekeningen op te nemen (dit geldt vooral voor de Dienst Externe Actie, een snelle reactie strijdmacht en ontwikkelingshulp, nvdr); het poolen van uitgaven kan de belastingdruk op de burger zelfs verminderen; (4) het Europees budget is niet alleen de voornaamste manier om de EU-begroting te spijzen, het kan ook de spil worden van de coördinatie van het nationale beleid. Effectieve Europese coördinatie kan gemakkelijk worden bereikt als het Europees beleid deels wordt gefinancierd (bijvoorbeeld voor 50%) door de Europese begroting en voor het andere deel door de nationale begrotingen. De Europese Commissie zou dit best zo snel mogelijk laten onderzoeken. De omvang van het budget is een kernvraag in het globale budgettaire systeem. (13/01/2011)

Dit voorstel beoogt aan te tonen wat een betere Europese budgettaire coördinatie kan bereiken door Europese beleidsdomeinen deels Europees en deels nationaal te financieren. De nationale regeringen zullen dit voorstel niet toejuichen. Het kan wel een positief effect hebben op het globale niveau van de nationale en Europese budgetten. De gedeelde verantwoordelijkheid wordt hiermee versterkt. Dit voorstel situeert zich eerder na de invoering van een federaal politiek systeem.

- Volgend gezegde is één van de grondslagen van de moderne democratie: geen belasting zonder vertegenwoordiging. Om dit principe toe te passen kan een eerste stap erin bestaan Europese Assisen samen te roepen. Deze Assisen zijn samengesteld uit vertegenwoordigers van het Europees Parlement en van de nationale parlementen. Zodoende worden de vertegenwoordigers van het volk geraadpleegd en indien nodig zal een Europese Conventie worden samengeroepen. (**Guido Montani** - 13/01/2011)

Het idee van de Europese Assisen wijkt af van de meeste andere voorstellen terzake. In ieder geval is hiervoor ook de toestemming van de Europese Raad nodig (wijkt af van art 48). Deze tussenstap heeft maar zin als wordt aangetoond dat hij aanvaardbaar is en een meerwaarde betekent. Hoe verhouden deze Assisen zich tot de Europese Raad en het Europees Parlement bij de goedkeuring van een eindvoorstel? Hoe verhouden deze Assisen zich tot een Europese Conventie? Indien de Europese Raad het laatste woord behoudt, dan is deze tussenstap wellicht onmogelijk.

- Europa is nog hoofdzakelijk confederaal, maar kent sedert tientallen jaren een ontwikkeling die vroeg of laat, onder de druk van noodzaak en algemeen belang moet leiden naar een echt federaal systeem. Europa heeft dringend nood aan een doelmatiger institutioneel systeem. Europa moet zijn transformatie versnellen en zich een nieuw bestuur geven, ten minste in kerndomeinen, zoals externe relaties,

economische en industriële strategie, energie, onderzoek en ontwikkeling en technologische innovatie (en milieu, nvdr). De toekomst ligt in een Europa dat gestructureerd is in concentrische cirkels, met een vrijhandelszone rond een federale kern. Aan welk federaal systeem moet Europa zich spiegelen? Federalisme moet het begrip subsidiariteit toepassen op het meest effectieve bestuursniveau. (**Paul Frix** en **Domenico Rossetti di Valdalbero** van UEF, afdeling België - L'Echo - 05/02/2008)

De voorwaarden voor een doelmatiger institutioneel systeem worden geformuleerd. Korte- en langetermijn doelstellingen worden samen gepresenteerd. In een eisenpakket kan dat.

- **The Spinelli Group** stelt dat mini wijzigingen aan het Verdrag van Lissabon bedrog zijn, omdat deze wijzigingen in ieder geval een intergouvernementele conferentie moeten passeren. Anderzijds zijn eenvoudige aanpassingen van de protocollen onaanvaardbaar omdat ze zich buiten elke democratische controle van zowel het Europees als van de nationale parlementen stellen. De ontwikkeling van een Europese publieke ruimte mag zich niet beperken tot een aanpassing van de kieswetgeving. Een actieve participatie van de bevolking is noodzakelijk. Een nieuw verdrag moet het institutioneel kader vervolledigen, een nieuwe verdeling van bevoegdheden doorvoeren tussen de Unie en de lidstaten en de Europese bevoegdheden met een Europese dimensie versterken. Tenslotte moeten instrumenten worden ingevoerd die de groei, de bescherming van de economische en sociale rechten, alsook de solidariteit verzekeren. Het doel van de Spinelli groep is een federaal Europa, een post-nationaal Europa en een Europa van de burgers. (2011)

Een pleidooi voor een actieve participatie door de burgers. De voorstellen zijn algemeen en worden hier niet gekoppeld aan een tijdsperspectief.

- **Jean-Guy Giraud**, voorzitter UEF-Frankrijk, stelt dat de formele procedure van herziening van het Verdrag van Lissabon wellicht moet worden uitgesteld tot na de vernieuwing van het Europees Parlement en de Europese Commissie in 2014. Zodoende kan het hervormingsperspectief een van de belangrijkste campagne thema's van de Europese verkiezingen worden. Het publiek debat zelf moet starten lang voor de Europese verkiezingen, opdat tegen einde 2013 de eerste ontwerp teksten beschikbaar zouden zijn. (19/09/2011)

De thema's voor de hervorming van het Verdrag van Lissabon in de Europese verkiezingscampagne van 2014 opnemen is zeer goed. Die thema's moeten wel zeer snel worden geformuleerd. Streefdata moeten worden medegedeeld. Tijd is een belangrijk aspect in een operationele agenda. Hier wordt niet vermeld wie deze thema's met succes zal uitdragen. Leden van het Europees Parlement, de Europese politieke fracties of de Europese federalisten? Of een combinatie? Wie neemt de leiding? Wie bepaalt deze thema's?

- **Jean-Guy Giraud** benadrukt dat alleen de gewone herzieningsprocedure van artikel 48 § 1 - 5 toepasselijk is, namelijk:
 - Uitwerking van een voorstel tot herziening door een lidstaat, door het Europees Parlement of door de Commissie.
 - Bijeenroeping van een Conventie door de Europese Raad, die bij gewone meerderheid beslist, na raadpleging van het Europees Parlement.
 - Goedkeuring door de Conventie, die zich bij consensus uitspreekt over een aanbeveling ter attentie van een intergouvernementele conferentie.

- Goedkeuring door de intergouvernementele conferentie, die beslist bij algemene meerderheid, over de wijzigingen aan te brengen aan de verdragen.
- Ratificatie door alle lidstaten binnen een maximum indicatieve termijn van twee jaar.
- Vergadering van de Europese Raad, na dit termijn, zodra de viervijfde van de lidstaten de wijziging hebben geratificeerd, en bepaalde andere lidstaten moeilijkheden ondervinden bij de ratificatie. (19/09/2011)

Volgens J-G Giraud is enkel art 48 toepasselijk bij een hervorming van het Verdrag van Lissabon. Kan de Europese Raad, op voorstel van 'invloedrijke lidstaten', een herziening tegenhouden? Artikel 48 moet onverkort toegepast en ingeroepen kunnen worden zonder 'boycot' van enkele lidstaten. Kan artikel 48 toepassing vinden bij onenigheid in de Europese Raad? Kan een beperkte groep lidstaten ook art. 48 inroepen? Mag de volledige Europese Raad bepaalde thema's wraken die weerhouden werden door een beperkte groep lidstaten?

- Voor **Jean-Guy Giraud** ligt het niet voor de hand dat de lidstaten het initiatief tot het samenroepen van een Conventie zullen nemen. In een andere hypothese, met de vorige te combineren, is het mogelijk dat het Europees Parlement gebruik maakt van zijn nieuw verworven initiatiefrecht. De belangrijkste fracties zouden zich reeds méér openstellen voor deze idee. In dat geval kunnen de eerste raadplegingen en de te nemen stappen einde 2012 worden toevertrouwd aan de Commissie Institutionele zaken van het Europees Parlement. (19/09/2011)

Het zou kunnen dat enkele grote politieke fracties in het Europees Parlement het initiatief nemen tot de herziening van het Verdrag van Lissabon. Dit is niet vanzelfsprekend, maar het is een manier om de herzieningsprocedure in te leiden. Indien niet, wie dan? Een ruim mandaat is zeer belangrijk.

- **Jean-Guy Giraud** brengt in willekeurige volgorde enkele belangrijke hervormingen in herinnering, die reeds in diverse kringen werden geformuleerd:
 - Schrapping van het verbod van financiële steun door de EU aan de centrale overheid van een lidstaat in nood.
 - Oprichting van een Europees muntfonds en/of Europees ministerie van Financiën.
 - Uitbreiding van de bevoegdheden van de ECB.
 - Institutionaliseren van de eurozone.
 - Gemeenschappelijke vertegenwoordiging van de lidstaten van de eurozone in internationale instellingen of internationale conferenties.
 - De herzieningsprocedure moet rekening houden met andere thema's en met procedures in uitvoering.
 - enz... (19/09/2011)

De lijst van de thema's, vatbaar voor invoering of hervorming, is langer dan hierboven aangegeven. Welke thema's zullen worden behouden? Welke thema's zullen de politieke agenda van de Europese verkiezingen halen?

- **Frédéric Le Jehan**, van UEF France-Strasbourg, stelt dat de ambitie voor een echt budgettair beleid ten minste op drie pijlers steunt:
 - Toename van het deel van het bbp van de EU dat naar het Europees budget gaat. Het is niet de bedoeling om nieuwe uitgaven in het leven te roepen, maar in tegendeel om die bevoegdheden, die op nationaal niveau slecht worden uitgeoefend, op Europees niveau samen te brengen.

- Een effectieve dwang op het nationaal budgettaire beleid in de eurozone. Het Europees budgettaire beleid wordt doorgetrokken door beperkende regels toe te passen op de nationale, sociale en lokale budgetten. Budgettaire sturing mag niet worden toevertrouwd aan de Raad.
- Een institutionele differentiatie tussen de federale kern en de Europese Unie. Het Europees Parlement en de Commissie werken dan in twee verschillende configuraties. (april 2010)

Deze voorstellen mogen middellange tot langetermijn doelstellingen worden genoemd.

- Professor **Thomas Piketty**, IEHESSE et EEP, is van oordeel dat er dringend een nieuw verdrag moet komen dat mogelijk maakt, voor de lidstaten die het wensen, om hun schulden in gemeenschap te brengen en als tegenprestatie hun budgettaire beslissingen te onderwerpen aan een sterke en legitieme Europese overheid. Wie moet deze federale en politieke overheid worden? De intergouvernementele logica van de kleine stapjes en het geheim overleg onder regeringsleiders moet worden verlaten. Piketty stelt een nieuwe kamer voor bestaande uit volksvertegenwoordigers die zitting hebben in de commissies Financiën en Sociale zaken van de nationale parlementen. Deze 'Europese senaat' zou het laatste woord hebben in het Europees schuldagentschap en zou jaarlijks het maximum toegestane te ontlenen bedrag per lidstaat vastleggen. Dit voorstel heeft het voordeel om die personen nauwer te betrekken die de politieke gevolgen van hun beslissingen dragen in de nationale staten. Belangrijk is snel aan te vangen met die landen, die het wensen. Tegelijkertijd de geleidelijk toetreding tot de federale kern mogelijk maken van andere lidstaten, die wensen gebruik te maken van een Europese gedeelde schuld. (22/11/2011)

Het is een goed uitgangspunt diegenen te betrekken die uiteindelijk de politieke verantwoordelijkheid dragen voor hun beslissingen. Eén vraag wordt niet gesteld: waarom kan het Europees Parlement de rol van 'Europese senaat' niet zelf vervullen? Het Parlement kan zelf legitiem beslissen (na de versterking van zijn bevoegdheden) en nadat er voldoende eigen financiële middelen beschikbaar zijn. Dit voorstel kan worden verdedigd als een overgangsoptlossing. De leden van deze nieuwe kamer zullen bij hun aanstelling een duidelijk mandaat moeten krijgen om op Europees niveau specifieke taken uit te voeren, het Europees algemeen belang in acht te nemen en verantwoording af te leggen aan het Europees Parlement. Deze kamer mag geen nieuwe wetgevende 'senaat' worden. Wel zou het een verplichte raadgever kunnen worden inzake begroting. Deze 'kamer' mag nergens de bevoegdheden van het Europees Parlement tekort doen. Zal dit voorstel, indirect, geen intergouvernementele effecten hebben? Anderzijds is de politieke bereidheid om een nieuwe Europese instelling op te richten zeer klein.

- Professor **Maxime Lefebvre**, stelt vast dat 'in het debat over federalisme niet iedereen hetzelfde wil federaliseren'. Voor de Duitsers en hun medestanders en ook voor Jean-Claude Trichet is federalisme gelijk aan discipline en concurrentiekracht, met daar bovenop sancties en controle op de lidstaten, het scheppen van de functie van minister van Financiën, die de lidstaten met een laks budgettaire beleid onder curatele kan plaatsen. Fransen en hun medestanders pleiten voor solidariteit en een federalisme die samen moeten leiden naar een beleidsmix van macro-economische maatregelen, een industrieel beleid, een betere bescherming van de commerciële belangen van de Unie ten aanzien van de groeielanden. Wat zal de bijdrage van het federalisme zijn in het debat tussen zij die een gedeelde schuld willen vermijden en zij die in tegendeel solidariteit, schulden en publieke investeringen willen delen? (22/11/11)

Kan federalisme de tegenstelling tussen voorstanders en tegenstanders van gedeelde schuld helpen overbruggen? Wellicht door een compromis, dat in stappen wordt gerealiseerd. Te lang hiermee wachten is schadelijk voor de eurozone.

- Voor de **Italiaanse Raad van de Europese Beweging (EBI)** zijn de nodige financiële middelen een prioriteit (eigen middelen en euro-obligaties, nvdr), teneinde de Europese Unie de middelen te verschaffen om zich te ontwikkelen (waartoe individuele lidstaten niet meer in staat zijn) en om de bevolking Europese publieke goederen aan te bieden. De (institutionele, nvdr) weg daartoe is een derde Conventie. De EBI verbindt zich te blijven ijveren voor Europese verkiezingen, die de plaats en het ogenblik worden van de start van een constitutioneel proces. De methode is deze van een grondwetgevende vergadering. Hierin speelt het Europees Parlement een centrale rol. Ook de Europese Commissie, en de nationale parlementen en regeringen worden hierin betrokken. Dit geldt voor de lidstaten die de beslissende stap naar de Verenigde Staten van Europa willen zetten. (Rome, 14/02/11)

Dit voorstel verduidelijkt het opzet en de deelneming aan een Europese Conventie. Deze Conventie is zeker niet de laatste die een grondige hervorming moet behandelen.

- Voor professor **Bernard Barthalay**, universiteit Lyon-II en voorzitter van Puissance Europe, is de euro reeds een federale aangelegenheid. Met Wolfgang Schäuble kan men zich een scenario inbeelden waarin de budgettaire unie zich op een grondwettelijke wijze voegt bij de monetaire federatie. Trichet noemt dat 17+. Schäuble aanvaardt lidstaten die de euro nog niet gebruiken, binnen de ruimte van coördinatie van economisch beleid, teneinde een blijvende verwijdering te vermijden. Deze staten, die zich voorbereiden op de euro, moeten bereid zijn de gemeenschappelijke regels inzake budgettaire en monetaire aangelegenheden te aanvaarden, uiteraard op basis van vrijwilligheid. (09/03/2011)

Een budgettaire en monetaire unie staan reeds naast elkaar op intergouvernementele wijze, niet constitutioneel. Het kwalificeren van deze twee deelsystemen als federaal is voorbarig. Deze deelprojecten moeten eerst een plaats krijgen in een federaal geïntegreerd en democratisch project. Het begrip 'vrijwilligheid' kan worden begrepen als een poging van de eurozone om een EU-verdragswijziging te omzeilen. Wat denken de nationale grondwettelijke hoven hiervan? Zullen de nationale parlementen zich buiten spel laten zetten? Stof voor grondwetsspecialisten.

- Volgens **Bernard Barthalay** moeten we een ander Europees discours houden. De vraag naar de Europese eenheid moet in andere termen worden gesteld. De vraag is niet langer een verdrag of niets. Laat ons de keuzemogelijkheden verruimen. Laat ons durven aanvangen met hetgeen de regeringen niet willen weten: wat denken de burgers van Europa? Laat ons een einde stellen aan hetgeen niet wordt gezegd. We moeten weten hoever we nog verwijderd zijn, bij gelijke vooruitgang, van een heropstanding van Europa. (Le Monde -29/09/11)

Het is een rationele analyse met vragen hoe tot een realistisch actieplan te komen. De weg daarheen wordt hier niet onderzocht. Bevat geen nieuwe voorstellen.

- **Francisco Jaime Quesado**, directeur-generaal van The Innovation and Knowledge Society in Portugal, formuleert volgende boodschap:
 - In tijden van onzekerheid is de noodzaak om de Europese droom opnieuw uit te vinden een uitdaging voor de individuele en collectieve mobilisering van ons allen,

wakkere burgers van Europa.

- Een nieuw vertrouwenscontract moet ondersteund worden door een aantal strategische voorstellen die een nieuwe operationele agenda vergen. Europa moet weten hoe het zijn bevolking op een positieve wijze erbij kan betrekken. Een Europa van de burger, waarin die weet wie hij is en die tegelijkertijd sterk banden heeft met de waarden vrijheid, sociale rechtvaardigheid en ontplooiing. Met een nieuwe democratisch standaard kan de herbronning van Europa plaatsvinden: een individuele en collectieve noodzaak voor alle wakkere burgers.
- De Europese burgers wensen een nieuwe samenwerkingsagenda voor de toekomst op te stellen met nieuwe gedachten en nieuwe oplossingen. Namelijk een nieuw samenwerkingsplatform onder de verschillende actoren, met als strategische uitdaging de versterking van de centrale bevoegdheden van de maatschappij, teneinde deze in staat te stellen nieuwe wegen voor waardecreatie en moderniteit open te stellen.
- Europa maakt het verschil bij de uitoefening van de individuele capaciteit tot participatie, en levert ook een centrale bijdrage tot de heruitvinding van onze maatschappij. (J. Habermas)
- Nu moeten we geloven in een nieuwe cyclus voor Europa. Er zijn de 'drivers of change' voor Europa en het middenveld die deze uitdaging moeten begrijpen en effectieve antwoorden moeten geven aan de verschillende actoren in het systeem. De uitdaging, het nieuwe concept voor Europa te ontwikkelen, schept de kans om Europa opnieuw uit te vinden.

(New Europe - 10/2010, 23/01/2011, 7/02/2011 en 18/09/2011)

Hoe de Europese droom opnieuw uitvinden? De auteur poogt een overzichtelijk theoretisch kader te brengen waaruit een operationele agenda kan volgen. Concrete politieke voorstellen worden niet geformuleerd, wel de methode om ertoe te komen. Kortom een inzetbare methodologie en enkele bruikbare concepten.

- De **Algemene vergadering van UEF-France** stelt in een resolutie van 28/01/2012: Bewust dat er op korte termijn een oplossing moet worden gevonden voor de moeilijke toestand die wij heden kennen, vraagt de Unie van Europese Federalisten:
 - 1) Dat het Europees Parlement het initiatief neemt om de samenroeping van een Conventie in te leiden, Conventie die gelast wordt, niet om een nieuw verdrag te formuleren, maar wel om het huidige Verdrag van Lissabon te herzien, teneinde:
 - a) het groei- en stabiliteitspact te versterken;
 - b) de Europese Commissie de functie van economische regering toe te kennen;
 - c) een Europees stabiliteitsmechanisme, als financieel instrument, in het leven te roepen, waarvan het beheer wordt toevertrouwd aan de ECB;
 - d) de regel van de gekwalificeerde meerderheid toe te passen bij de goedkeuring van het hervormde Verdrag van Lissabon.Deze verschillende maatregelen worden onder het toezicht van het Europees Parlement geplaatst.
 - 2) Dat het budget van de EU grondig wordt herzien, welk verdrag er ook wordt goedgekeurd. Daarom vragen de federalisten:
 - a) dat de lopende onderhandeling over het financieel kader 2014/2020 rekening houdt met de noden van budgettaire autonomie voor de Unie;
 - b) dat de Unie de beschikking krijgt over eigen middelen, die een Europees solidariteitsbeleid kunnen ondersteunen;
 - c) dat het budget niet beperkt blijft tot 1% van het bbp van de EU; 1% is voor UEF-France onaanvaardbaar laag.

- 3) Buiten de urgentiemaatregelen vragen de Europese federalisten:
- a) dat de politieke fracties in het Europees Parlement, vanaf heden, de verkiezingen van 2014 beginnen voor te bereiden en daarbij een echte inspanning naar opvoeding en vorming van de burger doen en de steun van de bestaande verenigingen (waaronder het middenveld, nvdr) opzoeken;
 - b) dat gelet op de dubbele nationale en Europese legitimiteit van de burgers, het Europees Parlement de optie van één Europese kieskring opnieuw onderzoekt die op termijn tot 50% van alle Europese volksvertegenwoordigers kan tellen;
 - c) dat de politieke fracties het principe aanvaarden om hun kandidaat voor het voorzitterschap van de Europese Commissie aan te duiden voordat de (Europese, nvdr) verkiezingen (van 2014) plaatsvinden;
 - d) dat het Europees Parlement, na de verkiezingen van 2014, beslist om een Constituante samen te roepen, teneinde een Europese grondwet te formuleren, die de Unie omvormt in een Europese federale staat; deze Constituante zal hetzelfde aantal Europese als nationale volksvertegenwoordigers tellen.

Dit is een gedetailleerd voorstel. In details wijken dit en volgend voorstel van elkaar af. De verschillen blijken niet onoverbrugbaar. De verschillen zijn wellicht een gevolg van een verschil in prioriteit en de complexiteit van het onderwerp. Op basis van beide voorstellen kan er worden aangevangen met de opstelling van een operationeel werkplan.

- **XXIII Europese Congres van de UEF**, te Brussel op 25-27 maart 2011. De Unie van Europese federalisten bevestigt haar opdracht als supranationale politieke beweging, die zich inzet voor de invoering van een Europese federale unie. De UEF streeft een democratisch bestuur na:
 1. door de oprichting van een economische regering, gelast met de financiële stabiliteit en economische groei;
 2. door een inter-parlementaire conferentie samen te roepen, met het oog op de hervorming van het meerjarig budgettair kader en de invoering van een systeem van eigen middelen;
 3. door de tijdige herziening van het kiesstelsel van het Europees Parlement, althans voor 2014, met inbegrip van het voorstel van transnationale lijsten;
 4. door de inzet voor diepere hervormingen van het Europees burgerinitiatief, dat moeten leiden tot een volwassen integratie;
 5. door de herziening van de uitbreidingsstrategie van de Unie;
 6. door de start van het constitutioneel proces door het Europees Parlement, met als doel een federale unie op te richten, die zich eventueel beperkt tot een kerngroep van lidstaten.

Het Congres verklaart over economisch bestuur, dat de voorstellen van de Europese Raad, om het verdrag te wijzigen en een permanent crisismechanisme voor de eurozone in te voeren, slechts kortetermijn maatregelen zijn die tekortschieten in deugdelijk economisch bestuur van een federale unie. Op middellange termijn dienen andere maatregelen genomen te worden om de cohesie van de eurozone te verzekeren en de EU de capaciteit te geven een effectief en duurzaam economisch bestuur te voeren.

Doelstellingen en politieke voorstellen lopen hier door mekaar. De begrippen economic governance (bestuur) en government (regering) door elkaar gebruikt. Verwarrend.

- **12 stellingen voor een federaal en democratisch Europa** (door Keith Richardson geformuleerd en goedgekeurd door het FC van UEF-Int op 27 maart 2011):
 1. de legitimering van een federaal Europa en de stelling dat enkel een sterke en effectieve Unie de bevolking en haar belangen kan beschermen, is nog pertinenter in een complexe en snel veranderende wereld;
 2. met de vraag naar budgettaire controle en een strenger economisch bestuur gaat het politiek klimaat in dezelfde richting, maar is ondenkbaar zonder politieke unie;
 3. de emotionele en psychologische weerstand blijft zeer sterk; de bevolking van Europa is vertrouwd met democratie en zal geen extra macht overdragen aan de EU waarvan ze de werkwijze niet begrijpt en wiens leiders zij niet kent of verkozen heeft;
 4. voorgaande heeft als gevolg dat de federale agenda, zoals die er vandaag voor staat, niet kan worden gerealiseerd;
 5. de bevolking moet ervan worden overtuigd, dat een federale unie de enige weg is om een waarachtig democratisch Europa te vestigen;
 6. dat wil zeggen (a) een korte, duidelijke Grondwet, die iedereen kan lezen en begrijpen en die de politieke macht van de bevolking echt verankert;
 7. dat (b) als de bevolking voor het Europees Parlement kiest, zij tegelijkertijd kiest voor een eerste-minister en een Europese regering met volle bevoegdheid;
 8. dat (c) voor aangelegenheden van Europees belang een meerderheid van de Europese kiezers doorslaggevend is;
 9. aangelegenheden van nationaal of lokaal belang, die dicht bij het individu staan (zoals gezondheid, onderwijs en welzijnszorg), de verantwoordelijkheid van nationale of lokale overheden blijven;
 10. het is een uitdaging voor de federalistische beweging om het idee van de onverbreekelijke band tussen federalisme en democratie door de bevolking te doen inzien;
 11. het doel van de federalisten is een democratische en federale unie; de tijd is er rijp voor; de uitdagingen van een moderne wereld kunnen op geen andere manier worden beantwoord; bijzonderheden staan open voor onderhandeling; sommige lidstaten zouden er niet klaar voor zijn, daarom blijkt de eurozone de juiste invalshoek te zijn om er mee te starten;
 12. indien de meerderheid van de bevolking, in de meeste lidstaten, bereid is om zich nauwer met elkaar te verbinden en gemeenschappelijk belang na te streven, kan er binnen een vijftal jaar een democratische unie zijn; de federalisten moeten zich daarvoor organiseren.

Een logisch opgebouwd argumentarium voor een democratisch en federaal Europa. Ook een aantal voorwaarden, die nog moeten worden vervuld, worden opgesomd. Dergelijke argumenten vormen een noodzakelijke basis voor een sokkel van gedeelde opvattingen. Het is één van de vele startpunten voor gemeenschappelijke actie.

Intergouvernementele voorstellen

‘Hét probleem is de onmondigheid van Europa op politiek vlak,
dat als één groot geheel zou moeten optreden’
Geert Mak

- Voor **Stéphane Cosse** (mdc, IEP/Paris) en **Allain Villemeur** (geassocieerd professor UParis Dauphine) blijkt het nodig om de eurogroep om te vormen in een Economische en financiële raad voor de eurozone. Deze Raad zal periodiek vergaderen op niveau van de regeringsleiders. Zij zullen de ministers van Financiën opdragen om frequenter te vergaderen. De taak van de Raad bestaat erin het economisch en financieel beleid effectief te coördineren, te waken over de inachtneming van de criteria van het stabiliteits- en groeipact en een mechanisme van budgettaire transfers op te zetten onder de lidstaten. De Raad kan het beheer van Europese publieke uitgaven van obligaties opzetten en een reddingsplan uitwerken voor een lidstaat in financiële nood. Om de besluiten van de Raad effectief te maken en de coördinatie te versterken, is het belangrijk de functie van minister van Financiën van de eurozone in te voeren, benoemd door de staats- en regeringsleiders. Die minister wordt de bevoorrechte gesprekspartner van de voorzitter van de ECB, de Europese instellingen (Commissie, Parlement en EIB) en internationaal (IMF), zelfs nationaal. Er is geenszins nood om de Europese wetten te wijzigen. De versterkte samenwerking is gemakkelijk in te voeren. (Libération - 27/05/10)

Een prototype van intergouvernementeel voorstel. De minister van Financiën wordt benoemd door de Europese Raad. Alleen tegenover de Raad zal hij verantwoording afleggen. Democratische controle door en verantwoording aan het Europees Parlement is hier niet.

- **Nieuwe wetgevende initiatieven.** Drie initiatieven verdienen aandacht: six-pack, two-pack en het Verdrag over stabiliteit, coördinatie en bestuur in de economische en monetaire Unie (ook nieuw verdrag of ESM-verdrag genoemd). Al deze afspraken kennen onderscheiden procedures en zijn uitgesproken intergouvernementeel. Bij de six-pack en de two-pack gaat het om afspraken binnen de eurozone, dus binnen de Europese verdragen. Het nieuwe ESM-verdrag staat buiten de bestaande Europese verdragen. Democratische controle door het Europees Parlement is er niet. Indien de Commissie vaststelt dat de afspraken door een bepaald land niet worden nageleefd, dan kan dat land voor het Europees Hof van Justitie worden gebracht door de andere lidstaten van de eurozone. De mogelijkheid om het nieuwe verdrag binnen de vijf op te nemen in de Europese verdragen vervalft. De communautaire methode zal niet worden toegepast, niettegenstaande bezwaar van het Europees Parlement. (4/2012)

Duitsland heeft de intergouvernementele ombuiging door Frankrijk niet tegengehouden. Zodoende kunnen ingebrekestellingen het voorwerp worden van subjectieve besluitvorming, vooral ten gunste van de grote leden van de eurozone. Het nut van die regels wordt niet betwist. Het gebrek aan democratisch gehalte en optimalisering is wel ontstellend. Intergouvernementele oplossingen hebben doorgaans een (te) lang leven.

- De **Europese Beweging Italië** en een aantal Europese prominenten stellen voor:
 - Dat de voltallige Europese Raad deel neemt aan de plenaire vergadering van het Europees Parlement op 10 september 2012, bij de viering van de zestigste verjaardag van de eerste Europese vergadering en het Europees Parlement bij die gelegenheid verzoekt om, voor de Europese verkiezingen van 2014, een rapport op te stellen over de herziening van het Verdrag van Lissabon.
 - Dat op basis van dit rapport en het resultaat van het debat in de lidstaten, een grondwetgevende Conventie wordt samengesteld in overeenstemming met de zetelverdeling per land in het Europees Parlement en de eindbeslissing, binnen deze vertegenwoordiging, te laten plaatsvinden op basis van een gekwalificeerde meerderheid.
 - Dat de clause van de gedifferentieerde integratie wordt opgenomen in het

nieuwe grondwettelijke verdrag, met uitstel voor terughoudende landen, hetgeen hen de keuze laat samen met andere landen te vorderen in de richting van een politieke unie of de EU te verlaten in toepassing van artikel 48.5 van het Verdrag van Lissabon, gebruik makend van het recht voorzien in artikel 50 van datzelfde verdrag. (12 april 2012 te Rome)

De procedure om de Conventie samen te roepen wordt gedetailleerder. Zolang dergelijke verklaringen slechts in naam van één nationale afdeling worden verspreid blijft de impact beperkt. Dergelijke verklaringen gaan best uit van UEF-Internationaal en worden mede-ondertekend door zoveel mogelijk lokale secties en bekende Europese sympathisanten. Verklaringen met overlappende inhoud boeien niet meer.

Federalistische campagnevoorstellen

‘Als we greep willen krijgen op onze gezamenlijke toekomst, dan moeten we wel bereid zijn ons met Europa te bemoeien’
Luuk van Middelaar (2009)

- **Verschillende afdelingen van UEF-Frankrijk** stellen voor om een campagne voor de Verenigde Staten van Europa te lanceren. Deze campagne beoogt het politieke lobbyen bij de Franse regering en vooral de Europese instellingen, in verband met:
 - de start van de Europese grondwettelijke procedure, het hoofdobjectief na 2012;
 - de ten uitvoerlegging voor 2014 van vijf concrete hoofdobjectieven:
 - de duurzame versterking van de grondslagen voor de emu;
 - eigen middelen moeten de nationale contributies vervangen;
 - de nieuwe schikkingen van het Verdrag van Lissabon inzake het GBVB moeten toegepast worden met inachtneming van de communautaire methode en van democratische controle;
 - de wijziging van de Europese kieswet, teneinde de legitimatie van de Europese verkiezingen dichter bij deze van de nationale verkiezingen te brengen;
 - de uitbreiding van de meerderheidsregel in de Raad tot alle voorzieningen van het Verdrag van Lissabon, inclusief verdragswijzigingen.

Deze voorstellen focussen op de tactische overwegingen bij die campagne. Dit is een goede aanzet om de thematische agenda te formuleren. Een moeilijke vraag blijft: kan de finaliteit van Europa reeds in de eerste trap ter sprake komen (cf drietrap scenario's)? Moeten de vijf hoofdobjectieven geen andere overkoepelde naam krijgen? Iets zoals 'hoe de slagkracht van de Unie verbeteren?' (die de gedachte achter de voorstellen verduidelijkt).

- **Waarom de naam 'Verenigde Staten van Europa'?**
 - Provocerend en mobiliserend.
 - Vat de verschillende begrippen concreet, beeldrijk en volks samen, die aanwezig zijn in het federalisme.
 - Geeft een duidelijk objectief, een project, een horizon en toekomst aan de EU. Stemt overeen met de doelstellingen van de stichters van Europa en de geest van de Verdragen.
 - Antwoordt op de roeping en de bestaansredenen van een beweging als de UEF.

- De UEF.Fr richt zich bij voorkeur tot het Europees Parlement. Het Europees Parlement heeft een directe en legitieme band met de burgers en is de verplichte partner voor elke democratische hervorming in de EU.
- Het Europees Parlement is een belangrijke motor voor de Europese politieke integratie die zich openstelt voor federale voorstellen.

(Inleiding tot de debatten in het directie-comité van UEF-France op 26/09/2010)

Motivering voor de naamkeuze van de gezamenlijke Europese campagne.

Poging tot formulering van een algemene beleidscontext

Onder de titel 'Bouwstenen voor een echte politieke unie in Europa', formuleerde Kris Van Haver in De Tijd van 26/06/2012, volgend overzichtelijk schema van economische en/of financiële maatregelen. Dat overzicht werd aangevuld met verschillende eigen politieke of 'federalistische' voorstellen. Die wijzigingen worden aangeduid met een *. Die politieke voorstellen beogen een optimale realisatie van de de financiële en economische voorstellen.

In dit schema zijn er verticaal: (a) bankenunie, (b) economische unie, (c) begrotingsunie, (d) instellingen eurozone* en (e) instellingen EU*. Onder 'economische unie' wordt ook het groei- en tewerkstellingspact ondergebracht. Telkens zal volgende (horizontale) drie-indeling worden herhaald: (1) wat er bestaat, (2) wat op korte termijn kan, en (3) politieke unie, toepasselijk op elk van voorgaande (verticale) domeinen (a t/m e).

Volgend schema bevat zowel financieel-economische als institutionele hervormingen. In bijlage 1 worden de institutionele hervormingen aan een tijdschema gebonden. Ook de opties verbonden aan elke beslissing worden (onvolledig) weergegeven.

Het toegepaste schema ziet als volgt uit:

Bouwstenen voor een echte politieke unie in Europa

	<u>Bankenunie</u>	<u>Econom.unie</u>	<u>Begrotingsunie</u>	<u>Instell. eurozone</u>	<u>Inst EU</u>
Wat al bestaat	a1	b1	c1 (c11 - c12)	d1*	e1*
Wat op korte termijn kan	a2	b2	c2 (c21 - c22)	d2*	e2*
	<hr/> <u>Politieke unie</u> <hr/>				
Verdragshervorming nodig voor	a3	b3	c3 (c31 - c32)	d3*	e3*

- **Bankenunie (a)**

- **wat al bestaat (a1)**

- EBA, Europese toezichthouder: alleen coördinatie.
- Omzetting afspraken G20 (na 2008) in financiële wetgeving.
- ECB: herkapitalisering banken* (is nog geen kerntaak voor de ECB).
- ECB: aankoop van overheidsobligaties (renteverlaging probleemlanden) (is nog geen kerntaak voor de ECB).*

- **wat op korte termijn kan (a2)**

- Echt Europees toezicht door de ECB (ipv EBA).
- Eenvormiger toepassing van de EU-regels.
- Europees vereffeningsfonds (bankensector draagt eigen risico's).
- Europese depositogarantie (bescherming particulieren).

- **politieke unie/ verdragsherziening nodig voor (a3)**

- Overdracht van bevoegdheid aan de EU of enkel de eurozone*: Europese minister van Financiën (EmF).
- Op alle bestaande en op korte termijn realiseerbare maatregelen het communautaire beheerssysteem toepasselijk maken.*

- **Economische unie (b)** (waaronder ook groei en jobs*)

- **wat al bestaat (b1)**

- Strategie Europa 2020: toepasselijk op 27 lidstaten, niet afdwingbaar, gaat gepaard met aanbevelingen, doelstellingen op het vlak van werk, innovatie, onderwijs, sociale samenhang en klimaat/energie.*
- Sixpack: pakket voor 'economic governance' genoemd, toepasselijk op de 27 lidstaten, verplichte aanpak macro-economische onevenwichten, geen strikte criteria.
- Europluspact, ook competitiviteitspact genoemd, niet dwingend, buiten EU-verdrag, intergouvernamenteel; eurozone plus DK, PL, Letland, Lit, BG en RO) (EU-23): afspraken voor méér competitiviteit.
- Groei- en tewerkstellingspact*, toepasselijk op de 27 lidstaten.*

- **wat op korte termijn kan (b2)**

- Dwingende regels, op basis gezamenlijke criteria, bv over pensioenleeftijd.
- Fiscale harmonisatie inzake belastingbasis voor vennootschappen*
- Maatregelen tegen fiscale en sociale dumping.*
- Verdere stappen voor de voltooiing van de interne markt.*

- **politieke unie/verdragsherziening nodig voor (b3)**

- EmF: zal zowel financiën als economische convergentie beheren.*
- EmF: kan lidstaten dwingen bijvoorbeeld pensioenleeftijd te verhogen.
- EmF: kan lidstaten dwingen de gemeenschappelijk economische richtsnoeren in acht te nemen.*
- Op alle bestaande en op korte termijn realiseerbare maatregelen het communautaire beheerssysteem toepasselijk maken.*

- **Begrotingsunie/wetgeving (c11)**

- **wat al bestaat (c111)**

- Sixpack: afdwingbare begrotingsregels op basis van strikte criteria voor begrotingstekort en schuld, toepasselijk op EU-27, binnen verdrag maar intergouvernementeel.
 - Begrotingsverdrag, half dwingend, verdrag buiten EU-verdrag, voor EU-25 en intergouvernementeel*
 - Europese noodfondsen voor de eurozone (1 voorlopig en 1 definitief, het definitieve heet: Europees Stabiliteitsmechanisme ESM), die allebei landen financieel kunnen bijspringen via noodpakketten, voorlopig geblokkeerd tot de uitspraak van het Duits Grondwettelijk Hof op 12/09/2012.

- **wat op korte termijn kan (c112)**

- Twopack (nog striktere regels).
 - Project-obligaties (proefproject voor grote investeringswerken i.s.m. EIB).*

- **politieke unie/verdragsherziening nodig voor (c113)**

- EmF: kan bepaalde begrotingsingrepen beslissen, bvb dwingende sancties.

- **Begrotingsunie/solidariteit (c12)**

- **wat al bestaat (c121)**

- Europese structuurfondsen (EU-27).
 - Europese noodfondsen (natuurrampen) (EU-27).*
 - Gedeeltelijke en vrijwillige schuldkwijtschelding voor Griekenland door privé banken (uitzonderlijk, gelet op rampzalige staat overheidsfinanciën).*

- **wat op korte termijn kan (c122)**

- Schulddelegingsfonds (schulden van elk euroland boven 60% bbp in dat fonds stoppen), met beperkte aansprakelijkheid.
 - Gezamenlijk schuldenbeheer, maar geen gedeelde aansprakelijkheid.

- **Politieke unie/verdragsherziening nodig voor (c123)**

- Euro-obligaties: gezamenlijk schuldbeheer (via Europees schuldagentschap) en aansprakelijkheid over elkaars schulden (Duitsland eist eerst een politieke unie met democratische instellingen en dwingende instrumenten, alvorens geleidelijk naar een gezamenlijk schuldbeheer over te stappen); andere verwante begrippen: schuldaflossingspact, afdwingbare schuldverminderingssystemen, schulddelgingsfonds.

- **Instellingen eurozone (d3)*** (zowel voor pre-federale als federale periode)

- Uitgangspunt (1): democratisering van de Europese besluitvorming door de toepassing van legitimatie voor alle beslissingen.*
 - Uitgangspunt (2): de eurozone neemt haar beslissingen (a) onafhankelijk van de Ecofin-groep en (b) op een communautaire wijze (meerderheidsbeslissing).*
 - Het Europees Parlement (EP) bepaalt zowel het mandaat van een Europese Conventie (indien enkel gewenst door de eurozone), evenals haar eigen vertegenwoordiging, die een gelijkwaardige invloed krijgt als het geheel van de regeringsvertegenwoordigers (zowel technisch als politiek).*
 - Opwaardering rol van Europese Commissie, die een echte Europese

economische regering wordt, met twee onder-voorzitters: economie en financiën respectievelijk Externe Actie (die krijgen elk de titel van minister).*

- Fracties in EP stellen een kandidaat vz EC, een minister voor Economie & Financiën en een minister voor Externe Actie voor bij Europese verkiezingen.
- Als direct resultaat van de uitslag van de Europese verkiezingen worden de voorzitter Europese Commissie (vz EC) en de minister van Economie & Financiën en de minister Externe Actie gekozen uit het Europees Parlement.
- Ofwel stelt het Europees Parlement een kandidaat voor functie van vz EC, van minister voor Economie & Financiën en van minister voor Externe Actie voor en beslissen Europees Parlement de Europese Raad te samen.
- Opwaardering toepassingsveld voor het Europees Hof van Justitie.
- Méér bevoegdheden voor het EP: w.o. budget, verdragsrecht, amendering- en medebevoegdheid voor verdragen met derden.
- Indien een akkoord met 17, binnen de eurozone onmogelijk is: dan voorhoede met kleinere groep van minstens 9 lidstaten.

• **Instellingen EU-27 (of 25)*** (in die constellatie) **(e2)**

- Uitgangspunt: de eurozone zoveel mogelijk volgen.
- Indien akkoorden met 27 of 25 niet mogelijk: zoveel mogelijk akkoorden sluiten in het kader van de versterkte samenwerking, die communautair zijn en binnen de verdragen vallen.

Voorlopige conclusies

‘We leven in een crisisgewricht dat ons verplicht de fundamenten
van onze samenleving te heroverwegen’
Claude Nijs, in Liberales

- Bij het lezen van een voorstel moet duidelijk zijn: (a) of het gaat om een kortetermijn of langetermijn voorstel en (b) wat de tactische of de strategische visie van de auteur van het voorstel is. Een tijdsperspectief en de strategische of tactische dimensie moeten samen aanwezig zijn. Zij weerspiegelen de inhoud en de draagwijdte van de politieke voorstellen.
- Hetzelfde geldt voor het onderscheid tussen federalistische of intergouvernementele voorstellen. Een belangrijke toets is de democratische legitimatie van de beslissingen.
- Deelvoorstellen, dikwijls origineel, ontberen meestal een ruimer kader. Dit kader is nuttig om de exacte bedoeling van de auteur te begrijpen.
- Er is een duidelijk onderscheid tussen de analyse van bepaalde situaties en concrete voorstellen. Beide door elkaar gebruiken leidt tot verwarring over de motieven van de concrete voorstellen en zijn dan moeilijker te duiden.
- Veel voorstellen/standpunten klinken vertrouwd in de oren. Zij worden soms (te) veel herhaald (herkauwd) zonder er nieuwe voorstellen aan vast te knopen en wekken dan geen belangstelling meer.

- De laatste twee jaar heeft het denken van de federalisten een stroomversnelling gekend. Voorstellen werden concreter, vollediger en diepgaander. De zwakte van de Europese federalisten blijkt uit de afwezigheid van (a) een globaal kader en (b) een gezamenlijke operationele aanpak van hun campagnes. Strategie, tactiek en een nieuw samenwerkingsmodel ontbreken nog grotendeels.
- Het formuleren van gelijksoortige, maar toch verschillend verwoorde voorstellen voedt bij de observator een gevoel van verwarring en versterkt desinteresse. Verklaringen op interregionaal niveau, die door alle secties worden gedragen, kunnen hieraan verhelpen.
- Alles bij mekaar zijn de hierboven geschetste federalistische voorstellen nog steeds eenbrug te ver voor veel 'institutionele conservatieven'. Een tweesporenbeleid is daarom aangewezen (een voorhoede en een achterhoede). Uiteraard moet de deur voor de individuele achterhoede-lidstaten open blijven, op voorwaarde dat deze het verworvene en de toekomstgerichte objectieven van de voorhoede aanvaarden.
- De Europese federalisten moeten de gewoonte afleggen om het publiek meteen te confronteren met hun federale finaliteit. Zich (bescheiden) houden aan haalbare tussenobjectieven (die kunnen evolueren met de actualiteit) zal hun politieke geloofwaardigheid ten goede komen en het (schijnbaar) utopisch karakter van hun voorstellen aanzienlijk temperen.
- In hun voorstellen zullen de Europese federalisten moeten nadenken over de vraag hoe de politieke fracties in het Europees Parlement een zelfstandiger koers kunnen varen ten aanzien van hun nationale broodheren. Ze beantwoorden beide aan een andere finaliteit en hiermee moeten de federalisten rekening houden.
- Vooruitblikken is een moeilijke oefening die door velen wordt ontweken. De toekomst voorbereiden is niettemin vitaal om te overleven. Zonder 'einddoel' zijn logische tussenstappen onmogelijk. Deze oefening is voor intern gebruik.
- De Europese Unie en/of de eurozone hebben nood aan wetgevende maatregelen die in opeenvolgende en aansluitende stappen wordt uitgetekend. Zodoende ontstaat er continuïteit in elk van de deelsystemen.
- Als bijlage gaat een poging van overzichtelijke ordening van de verschillende keuzemogelijkheden vevat in een aantal voorstellen. Deze poging tot synthese moet ongetwijfeld nog worden aangevuld. Eén synthese schept méér duidelijkheid, dan vele losstaande voorstellen. Tegenstrijdigheden of onlogische voorstellen kunnen zodoende beter worden opgespoord en geëlimineerd.
- Er is nood aan een globaal voorstel waarin alle opeenvolgende stappen en voorstellen worden opgenomen, begeleid door een duidelijk tijdschema evenals door een thematische prioriteitenlijst. Dat globale voorstel moet nog worden geformuleerd en is de volgende stap.

Post scriptum

Robert Verschooten (1939), licentiaat in handels-, maritieme en consulaire wetenschappen (RHSA) (1960-1961).
Programma voor post-universitair bedrijfsbeheer (PPB) (IPO-Antwerpen) (1975).
Tijdens zijn carrière actief in logistiek, verkoop, aankoop, public relations en milieu.
Europees federalist sinds 1956. Is actief in de vzw Europees Studie- en Informatiecentrum (ESIC) te Antwerpen (opgericht in 1963), eerst als beheerder (sinds 1977) en later als voorzitter (sinds 1996).
Uitgever van ESIC Nieuwsbrief (c), Welk Europa?(c), en de website van ESIC (www.europadebat.be) (c). Alles wordt gepubliceerd in het Nederlands.
Bezieler van Café-Europa (c), debatsessies in Antwerpen en van de jaarlijkse cyclus 'Federalisme, Democratie, Europa' (c).
Houdt lezingen over Europese thema's en organiseert vormingssessies.

Deze publicatie en de andere publicaties in deze reeks (nrs 41 t/m 46) zijn eveneens **beschikbaar in het Engels**, en kunnen worden geraadpleegd op: www.europadebat.be onder ESIC/Publicaties.

Nummer 46 plaatst zich in een reeks van zes publicaties die elkaar aanvullen. Al deze publicaties kunnen op de website van ESIC worden geraadpleegd.

De behandelde thema's zijn:

- nr 41: 'De Europese federalisten geconfronteerd met zichzelf' (c), gaat dieper in op de verbetering van de werkmethodes van de Europese federalisten; (2010)
- nr 42: 'De Europese federalisten confronteren Europa met hun project' (c), een drie stappen scenario dat rekening houdt met de externe context; (2010)
- nr 43: 'Hoe kunnen de Europese federalisten hun project ontwikkelen?' (c), ontwikkelt het drie stappen scenario vanuit een operationeel standpunt; (2011)
- nr 44: 'Welk Europees federalisme?' (c), confronteert een aantal standpunten inzake het type van federalisme dat Europa nodig heeft; (2011)
- nr 45: 'Voorstellen om het Europese project te doen vorderen' (c), een bloemlezing uit geformuleerde voorstellen; (2012)
- nr 46: 'Welk maatschappijmodel leidt tot welk politiek project voor Europa?' (c) een verkenning van de relatie tussen beide concepten (2012).